

De quina tradició parlem?

Ignasi Mora

Afectes pràctics, la tradició literària catalana estricta significa sovint un bagatge deficient, esquarterat per la regionalització i fora del rànquing de les altres literatures. Les oportunitats, doncs, dels nostres escriptors queden minvades. La història de la literatura catalana ofereix més forats que el formatge gruyère. Les mancances de les nostres limitacions minoritàries, com les hem d'omplir? Inventant-nos noms i fent una orla de fi de curs completa? Elevant a una categoria falsa certs escriptors? O, tenint en compte el nombre de lectors potencials, resignant-nos a no ser una literatura equiparable en qualitat a la resta?

Si hi ha res abundant en la literatura catalana és la seua regionalització progressiva. Tot i la proximitat immediata dels territoris que compar-teixen llengua comuna, sovint semblen més llunyans que en el cas que es distribuïren per uns quants continents. I admetem amb tota la tranquil·litat del món que la literatura catalana s'escriu a Catalunya i la resta són com afegits. Mentrestant, la trampa política que ens va fer creure que anomenant la llengua comuna "valencià" augmentaria la fila de catalanoparlants s'ha mostrat falsa en tota la seua cruïlla i ha aprofundit encara més l'abisme entre escriptors en català dels diferents territoris.

D'altra banda, la literatura sempre ha sigut un dels bucs insígnia d'allò que es denominava "universalitat", és a dir el món occidental i l'occidentalitzat. Els primers clàssics nostres i d'una part considerable del món són els que constitueixen la tradició grecollatina. I, a hores d'ara, un jove narrador en català, gràcies a les traduccions i a l'ampliació de l'aprenentatge d'idiomes, esdevé normalment un lector "universal". Quan apel·lem a la tradició, de quina parlem? Si no fóra de l'occidental en conjunt, hi hauria el perill de quedar-nos ancorats en port propi i així justificar de no mamprendre el risc del salt creatiu o renovador.

La literatura catalana necessita com l'aire per a respirar entrar en el rànquing de les altres literatures, competir en el mercat i convèncer el lector que s'hi troba amb una literatura atractiva i a més a més pròpia. Per qüestions extraliteràries, aquest pas decisiu se'ns nega, començant per la crítica en la premsa i pels canons globals. Sense una relació de tu a tu, la literatura catalana rellisca cap a la manca d'autoexigència i moltes vegades concep la tradició com una tradició localista. I no podem no ser conscients que tot allò que no és literatura és folklore regional.

Perols, sastreries, crestes de pollastre, abadejos i... una pistola

VE DE LA PÀGINA 1

Després d'insistir molt, i d'un parell d'ocasions fallides, Joan Cardells ens rep en el seu estudi del carrer de Sagunt. El seu espai de treball ocupa dos pisos d'aquella finca, i l'ambient és purament utilitari, amb les cortines tamisant la llum, i amb les obres escampades pertot arreu. Hi ha els motius que esperonen la seua creativitat: olles i perols, formes de cera que recorden un bacallà, una imatge de la icona dels pneumàtics Michelin, una fulla d'acant seca, tota mena d'objectes industrials... De seguida ens mostra els dibuixos per a un llibre d'autor que està preparant, i que l'ha tingut molt ocupat els darrers mesos: hi apareix el seu repertori, les seues formes orgàniques, el seu univers industrial. Va passant dibuixos (vora setanta en du ja preparats): collverds penjant del bec, crestes de pollastre, uralites d'unes teulades, un plat d'olives, unes fulles d'acant... La successió és inquietant, cada obra sembla un misteri, en tot allò hi ha una mena d'obsessió creixent. "Una obra em du a una altra... Aquesta trenca molt!", em diu referint-se a unes crestes de pollastre, dibuixades amb bolígraf vermell. "Però cal arriscar-se!". Faig que sí, i pense que potser és dels artistes que conec que més s'arrisca. Tot i això li pregunte el perquè de tot plegat, d'aquelles olles i d'aque-

lles crestes de pollastre. "Són emocions paral·leles. De menut m'agradava molt anar a les ferreteries, tots aquells objectes industrials perfectament ordenats, de totes les mides, aquell repertori em semblava fascinant. En realitat, les meues obres entren dins

"Si haig de triar entre l'IVAM i el Mercat Central, trie aquest últim!"

"Una obra de Chirico és l'única que jo compraria"

"Disparar és com dibuixar: cal aconseguir un clímax intern, una absoluta concentració"

del concepte del bodegó. I amb les crestes dels pollastres passa si fa no fa el mateix: m'agrada molt anar al Mercat Central i contemplar totes aquelles parades que venen coses ja impossibles de trobar en els supermercats. Si haig de triar entre l'IVAM i el

Mercat Central, trie aquest últim! És molt més suggestiu per a un creador!"

Joan Cardells és un home ceapat, enèrgic, que parla fort i segur de si mateix, tot i afirmar que és un tímid absolut. En la ràdio sona un concert de Xostakóvitx i ens pregunta si ens molesta. "M'encanta, no he arribat a més" es disculpa. S'encén una cigarreta i es dirigeix a Jesús Ciscar: "Puc eixir en les fotografies fumant? Com que ara no està ben vist...". Tantes precaucions sobten una mica, i desconcerten si ho comparem amb la rotunditat de la seua obra. "Per què la fulla d'acant? Per l'evocació dels temes de l'aprenentatge. He dibuixat les fulles d'acant en l'acadèmia i vull recuperar aquelles emocions perdudes. La memòria és la matèria primera amb què treballo... Per això, treballo amb blanc i negre, que és com jo he estudiat en els llibres de text. Per això també he buscat produir imatges amb la mínima instrumentació possible, i empre llapis i paper... De vegades, el bolígraf, que també té aquest component d'aprenentatge elemental. El plaer de l'aprenentatge... Ma mare va nàixer al carrer de la Bosseria, on hi ha moltes botigues de confecció de roba de faena. Potser això també puga explicar una miqueta la meua dèria pels sastres, i la meua sastreria imaginària... Al capdavant, pinte per a recuperar

instants de la innocència".

Segueix passant aquells dibuixos, aquell gran treball on se sintetitza l'univers cardellesià. "Ací compagine crestes de pollastre amb fulles d'acant... Hi ha una certa traïció per haver emprat el color, però... Ací hi ha una lluna-

CARLES CORTÉS Escriptor

"He fet un cant a la sexualitat de la dona madura"

XAVIER ALIAGA València

Hi ha moments en la vida d'un creador que s'assemblen a una tempesta perfecta. La setmana passada, Carles Cortés (Alcoi, 1968), narrador, dramaturg i professor de literatura a la Universitat d'Alacant, presentava la seua darrera novel·la, *Sara, la dona sense atributs* (Bromera, 2010), Premi de Narrativa Eròtica de la Vall d'Albaida. I uns dies abans el jurat del Premi de Teatre Ciutat d'Alcoi el confirmava com a guanyador per l'obra *La joia*. Just quan encara està girant l'adaptació teatral d'*Els silencis de Maria*, la seua novel·la anterior. Una història, a més, que serà adaptada al cinema tan bon punt arriben unes ajudes institucionals. L'equip de rodatge, de fet, ja està preparat. "Sóc molt ordenat de caràcter i quan et ve una explosió de coses la idea és fer-ne una darrera d'una altra. Tens una sensació de sort, com ara en el premi de teatre, que es fa amb plica i hi pot guanyar qualsevol. Mai no havia rebut un premi teatral i em reforça en la idea de continuar tre-

ballant el teatre", respon, com assimulant l'acumulació d'esdeveniments.

El més immediat, el fil de la conversa, és la novel·la acabada de publicar, un volum amb una eficient i copsadora portada —un dels darrers treballs del desaparegut Enric Solbes—, inspirat filosòficament en *L'home sense atributs*, de Robert Musil, i amb la deliciosa troballa de batejar els capítols amb les cançons d'Edith Piaf, una mena de projecció de la protagonista. Un esquelet formal molt meditat que serveix per a contar la baixada als inferns d'una dona madura que, cercant el plaer sexual i la felicitat, s'hi troba amb una tortuosa i absorbent relació amb un jove a qui dobla l'edat. El sexe forma part substancial de la narració, com correspon a una obra premiada en un certamen de literatura eròtica. La novel·la de Cortés, tanmateix, s'esmuny hàbilment de les limitacions genèriques. "No sols és una novel·la eròtica. Si escrius dues-centes pàgines d'erotisme, en acabar baixa l'efecte eròtic, és molt difícil

Carles Cortés. / TANIA CASTRO

"No sols és una novel·la eròtica.", diu l'autor de *Sara, la dona sense atributs*

de mantenir al llarg de tantes planes. A més, el lector del gènere eròtic és una persona culta, exigent, a qui agraden uns altres gèneres. I en aquest cas l'eròtisme em serveix per a explicar el grau d'atracció i de necessitat de la parella protagonista", raona.

La dona, amb tot, continua

sent el centre de la mirada d'un escriptor que té ben present l'element femení en la seua producció de ficció i fins i tot en el seu vessant com a estudiós de la literatura. "No puc dir això que la protagonista de la novel·la, Sara, *c'est moi*, com deia Flaubert de Madame Bovary, però hi ha una gran quantitat de personatges femenins en els quals m'he sentit còmode. És així perquè m'he disfressat", confessa. Per a contar la història, Cortés ha emprat un narrador en segona persona, que li serveix per a "implícit el lector" i, al mateix, obtenir un grau d'objectivitat "que no podia aconseguir amb un altre tipus de narrador". Distància que permet abordar la reflexió, incitada pel llibre de Musil, sobre "l'autoconsciència de no tenir atributs o qualitats, una cosa que em va inquietar moltíssim". Un plantejament dens i pretensament intel·lectualitzat que, en realitat, contempla la ximple recerca de la felicitat. O, en aquest cas, "un cant a la defensa de la sexualitat de la dona de 50 anys". "He fet la meua novel·la més personal, que no autobiogràfica", clou. *Sara n'est pas lui*, és obvi. Però Cortés parla del seu personatge amb tendresa, com si fóra una costella arrancada del seu interior. Una referència bíblica que no és casual.